

ЕД ГОРМЪН ЛИЦЕТО

Превод от английски: Христо Поцаков, 1997

chitanka.info

Войната вървеше лошо. През миналия месец шейсет човека от войската на Конфедерацията бяха разжалвани за дезертьорство, а новата заповед беше да бъдат разстрелвани незабавно. Това се отнасяше за други лагери и полкове, за щастие никой от нашите хора не бе дезертирал.

Войната бе станала безнадеждна и аз като млад лекар го знаех по-добре от нашите предводители. Не беше обществена тайна, че генерал Ли е форсирал Потомак с десет хиляди души, които почти не са разполагали с обувки и шапки, а нощем са били принудени да спят на земята, поради липса на одеяла. Но докато през последните шест месеца изпълнявах тази служба, аз знаех и друго: нашите хора боледуваха от инфлуенца, дизентерия, едра шарка, жълта треска и дори от холера — поражения, които никога не можеха да се прикрият, поражения, които бяха по-тежки, отколкото от куршумите, получени от напредващите армии на янките. Най-лошото беше, че поради липса на тоалетни помещения и бани, в действителност всеки от тях страдеше от спазми на лицевите мускули или кърлежи, а поради скорбута, телата на повечето изгаряха в треска. От време на време, под лунната светлина можеше да се забележи почти полудял човек, който изпълнявайки диви танци се мъчеше да прогони паразитите от себе си. На такъв скоро му предстоеше да умре.

Такава беше действителността на войната през тази пролет и макар че се отнасях с войниците като мъже, в действителност те по-скоро бяха момчета — някои от тях не бяха навършили и трийсет години. През нощта, измръзнали или ранени, те зовяха майките си, не беше нещо необичайно един или двама да ридаят, докато останалите се молеха на глас.

Разказвам ви всичко това, за да добиете представа какви ужасни неща ставаха в нашата многообичана Конфедерация. Но въпреки че като военен лекар през последните две години се бях нагледал на страдания, лудост и отчаяние, нищо не ме бе подготвило за появата на мъжът от Вирджиния.

През деня го докараха в каруца — по това време аз работех с момчетата от кавалерийския взвод и ги учех как да обработват зеленчукова градина. Ако към дажбите ни храна нямаше добавки от плодове и зеленчуци, скоро всички щяхме да хванем скорбут. Освен това, тогава донякъде се наслаждавах на известен отдих под горещото

слънце, след като бях напуснал хирургията. Миналата седмица, съвсем сам бях ампутирал три крака, две ръце до рамото и няколко до китката, да не говорим за многобройните пръсти. И нищо не вървеше добре, поради липса на хигиена. С изключение на една, останалите ампутации бяха завършили със смърт. Докато оперирах едно четирийсетгодишно момче, всеки път, когато се докосвах до него, то ме молеше да го убия. Беше ранен в главата и исках да облекча мъченията му чрез трепанация на черепа. През отвора, който дълбаех, под слоя от гной и кръв забелязах гърчещия се мозък. Не разполагах с други анестезични препарати освен уиски, което поне обезпечаваше комфорт, насочен против насието на моя трион за кости. Беше един от тези моменти, когато ноздрите ми не възприемаха тръпчивата миризма на кръв, нито я чувствах по кожата си. Понякога, стоейки цял ден край операционната маса, ботушите ми се пълнеха с кръв, а краката ми шляпаха в нея.

Каруцата беше спряла пред генералската палатка. Каруцарят скочи от нея, привърза конете към някакъв кол и бързо влезе вътре.

Известно време по-късно се върна, придружен от генерал Съливан и трима мъже в обичайни сиви униформи.

Свитата заобиколи задната част на каруцата, редникът-каруцар сочеше нещо в нея. Генералът, набит и плешив човек на петдесет и няколко години се подпря на раклата ѝ и се взря във вътрешността.

Генералската глава внезапно бързо отскочи назад, а тялото под нея я последва. Изглеждаше като ужилен, сякаш там го бе очаквала намотана на кълбо змия.

Той разтърси глава и каза:

— Искам този мъж да бъде изцяло покрит, особено лицето му.

— Но генерале — отвърна каруцарят, — човекът още не е умрял. Не трябва да покриваме лицето.

— Чухте какво наредих! — изплющя генералския глас, после той се обърна и последван от свитата си, с наперена походка се отправи към палатката.

Разбира се и аз бях любопитен да разгледам мъжа в дъното на каруцата. Чудех се какво бе накарало генерала да постъпи по този начин, беше ми се сторил почти уплашен.

Не можах да го узная до късно през нощта.

Вечерята, приготвяна в просторната палатка, използвана за офицерски стол, закъсня. Винаги се чувствах зле от неравенството между телешкото задушено или бифтеците, предназначени за офицерския състав и сухарите и осоленото свинско, което се даваше на останалите. Нямах да откажа да ям храната си, но изпитвах съжаление към записалите се доброволци.

Не за първи път ми се случваше да вечерям заедно с генерал Съливан. Още от първия ден на службата ми, бях чул да говорят, че той бил извънредно суеверен и считал, че лекарите носят лош късмет, а много хора също вярвали в това. „Бъди приятел с доктора, и скоро ще се нуждаеш от неговите услуги“.

Така че когато генерал Съливан, с чаша димящо кафе в ръце, се настани срещу мене на масата, останах твърде изненадан. Бях останал сам, компаньоните, с които обикновено вечерях, бяха отишли да изпълняват своите задължения.

— Добър вечер, докторе.

— Добър вечер, генерале.

— Тази вечер е по-топло.

— Да — съгласих се.

— Нещо пристигна по пътя, предполагам — усмихна се мрачно генералът.

— И аз мисля така — отвърнах на неговата усмивка. Чувствах се като момче, което се опитва да се държи както трябва от уважение към възрастните. Генералът ме плашеше.

Той извади дълга и тънка евтина пура, отхапа края ѝ, помириша го и го облиза, после я пъхна между устните си и я запали. Действията му носеха ритуално удовлетворение, което ми напомни за по-добрите времена в домът ми в Чарлистоун, за баща ми и чичо ми, приготвящи се да пушат по същия начин.

— Този следобед докараха един мъж в лагера — каза той.

— Да — потвърдих. — В една каруца.

Генералът ме изгледа подозрително.

— Видя ли го отблизо — попита.

— Не. Само забелязах, че го докараха пред палатката.

Трябваше да внимавам със следващото си изказване. Не исках той да помисли, че предизвиквам неговите основания, затова

внимателно продължих:

— Разбрах, че не е настанен в някоя от санитарните палатки.

— Не, не е.

Генералът не възнамеряваше да ми помогне.

— Разбрах, че са го сложили под карантина във вашата собствена.

— Да.

— Може ли да попитам защо?

Той издуха две перфектни облачета дим, насочени към тавана.

— Ще отидеш в палатката ми, за да му хвърлиш поглед.

— Страхувате се, че е болен от някаква заразна болест?

Генералът разгледа пурата си по цялата ѝ дължина.

— Първо ще го погледнеш, докторе. После ще поговорим.

Той стана и си отиде с познатата ми безцеремонност.

Постовия бе смъкнал пушката си, когато ме видя.

— Добър вечер, докторе.

— Добър вечер.

Той кимна към палатката зад него.

— Още ли не сте го видели?

— Не, още не.

Беше съвсем млад и разтърси глава.

— Никога не съм виждал нещо такова, нито пък свещеникът. Сега той е там с него.

Аз се опитах да разгледам лицето му в студения червеникав полумрак, но не можах. Единственото указание за неговото настроение бе тонът на гласа му — издаваше огромна печал.

Повдигнах тъканта на входа на палатката и влязох в нея. В далечния ѝ ъгъл мъждееше лампа, отраженията ѝ създаваха причудливи сенки по останалите стени. Не беше обширна, болничното легло заемаше по-голямата част от пространството. Лицето на лежащия върху него беше покрито с лека драпирана материя. До леглото стоеше отец Линот. Беше нисък и набит човек с посребрена коса. Черното му свещеническо расо носеше белези на месеци прах и жестокост. Както повечето от нас и той се нуждаеше от баня.

Отначало не ме видя, нито ме чу. Стоеше край леглото, измъчвайки с черно-розовите си пръсти зърната на молитвената си броеница. Стоеше точно пред драпираната материя, която покриваше лицето на мъжа. Едва след като пристъпих към него, той повдигна поглед.

— Добър вечер, отче.

— Добър вечер, докторе.

— Генералът желае да погледна този мъж.

— Досега не си ли го виждал? — вторачи се той в мене.

— Мисля, че не разбирам.

Той ме изгледа с изморените си духовнически очи.

— Скоро ще видиш достатъчно. Защо по-късно не дойдеш в офицерската палатка? Ще бъда там, за да си изпия вечерното кафе.

Той наведе глава към мъжа в леглото, погледна към него, после тръгна към входа на палатката и излезе навън.

Не зная колко дълго стоях неподвижен, докато се заставя та да дръпна драпираната материя, която покриваше лицето на мъжа. Между другото, достатъчно хора ме бяха предупредили за това, което исках да видя, но бях любопитен и неспокоен. Около лекарите витае мита, че те не могат да бъдат шокирани при вида на някаква ужасна рана или травма. Разбира се ние донякъде сме такива или поне приемаме последствията от шока по-късно, или по-честно казано, гледаме да ги оставим някъде настрани — може би поради тази причина сме в състояние да помагаме на пациентите.

Съвсем наблизко дочувах стъпките на постовия по влажната трева, ходеше напред-назад пред палатката. Към този шум се присъединиха крясък на сова и далечен кучешки лай. Някъде още подалеч се долавяше канонада на битка, войната никога не прекъсваше. Небето припламваше със сребристи блясъци, както се случи през лятото. Хората страдаха и умираха.

Аз се наведох и магнах тъканта от лицето на мъжа.

— Какво предполагате, че е станало с лицето му, отче? — попитах свещеника двамайсет минути по-късно.

Ние пиехме кафе и пушихме пури. Мизерните свещи изпускаха сладостна миризма на восък.

— Не съм сигурен — отвърна свещеникът.

— Виждали ли сте някога нещо подобно?

— Никога.

Знаех, че това, което ще кажа, ще го изненада.

— Той няма рани.

— Какво?

— Старателно го прегледах. Няма никакви рани по тялото си.

— Но лицето му...?

Дръпнах от пурата, очаквайки изпуснатия дим да се извие като буреносен облак над мъждукащия пламък на свещта.

— Ето защо ви попитах дали някога сте виждали нещо подобно.

— Боже Господи — рече свещеникът, сякаш на себе си. — Няма рани!

В сънят си аз се върнах в онази мразовита мартенска сутрин. Отново се намирах на бойното поле и участвах в битката преди две години, когато медицинският ми екип беше дезертирал. Стотици тела покриваха земята — там където сраженията бяха траяли два дни и две нощи. Виждаха се затънали в калта оръдия и коне, които не можеха да ги измъкнат оттам. Забелязваха се разхвърляни чинии и тигани, чайници и разпилени колоди карти — всичко това беше разпръснато наоколо от експлозия — тогава, когато съюзната армия беше осъществила последното си настъпление. Но най-много бяха телата — така млади и толкова много. И повечето от тях с осакатени лица. По време на войната и двете страни бяха започнали да извършват зверства. Янките ги практикуваха като след всяка битка се движеха по бойното поле и с добре заострените си ками обезобразяваха лицата на нападналите войници от Конфедерацията, след което довършваха, ако все още бяха живи. Те нанасяха дълбоки прорезни рани на младите момчета, дори понякога им изваждаха очите или отрязваха носовете. Това се бе случило и с частта, която намерихме в гората след отстъплението им. Труповете все още стискаха в ръцете си любимите си неща, които ги бяха свързвали с близките им. Снимка, писмо или кичур коса. Техният последен поглед е бил насочен към тях, като символ на дълбока привързаност и обич.

Такъв ми беше сънят, по-скоро кошмар, когато аз преди две години търсех оживели от битката.

Все още се намирах в състояние на сънливост, когато сутрешната тръба ме събуди. Залитайки, облякох дрехите си и тръгнах надолу към потока, за да се измия и обръсна.

По случайност, през тази сутрин там имаше много хора. Стоях в санитарната палатка, докато опънатите тела едно след друго пристигнаха на операционната маса. Повечето от пострадалите бяха ранени от куршуми, изстреляни от близката околност.

В късния следобед, ботушите ми отново бяха подгизнали от кръвта, която се стичаше от операционната маса.

През целия дълъг ден, аз дочувах въздишките на мъжа, който генерал Съливан беше поставил под карантина. Очевидно той осъзнаваше очарованието на околната атракция. От шушуканията около мен разбрах, че пазачите му, които са се осмелили да му хвърлят бърз поглед, са излезли от палатката треперещи и уплашени. Тези истории имаха същото въздействие като приказки за призраци, разказвани край среднощния лагерен огън. На дневната светлина ефектът избледняваше, дори и при най-младите, които не бяха калени в битките войници. И би трябвало да не бъдат толкова уплашени, но те бяха.

Късно следобед, аз тръгнах надолу към потока и се измих. След това се отправих към офицерската палатка, за да хапна малко варено месо и да пия кафе. Ръцете ми бяха изтощени от хирургическата практика, но знаех, че ще се наложи да работя и през нощта.

Генералът още веднъж ме изненада с поканата си да се присъединя към него.

— Видя ли войникът от Вирджиния? — попита.

— Да, сър.

— Стигна ли до някакъв извод?

— Предполагам, че е в шоково състояние — свих рамене.

— Но лицето му...

— Това е война, генерале. Кървава дяволска война! И не всички хора са като вас, нямат вашата желязна издържливост.

Той прие думите ми за ласкателство, както би ги приел всеки военен, макар че не смятах това за необходимо. Военните можеха да бъдат самомнителни и егоистични, или безчувствени над допустимите предели.

— Какво точно имаш предвид, докторе?

— Мисля, че въпросният войник от Вирджиния е бил ужасен от нещо и това се е отпечатало на лицето му — разтърсих глава. — Самият вие виждате колко смърт има около нас, Генерале. Гледките могат да влудят всеки.

— Нима смяташ, че се е умопобъркал?

Аз отново поклатих глава.

— Опитвам се да намеря някакво обяснение за изражението на лицето му — казах.

— Твърдеше, че не е ранено.

— Нямаше никакви белези.

— Той все още не е в съзнание.

— Затова си помислих, че е изпаднал в шоково състояние.

Възнамерявах да започна да обяснявам как шокът въздейства върху човешкото тяло и как е възможно резултатът от него да доведе до подобно изражение на лицето, когато някакъв лейтенант внезапно изникна пред генерала и каза задъхано:

— По-добре ще бъде да дойдете, сър. При карантиния войник. Има неприятности!

Когато стигнахме до нея, видяхме, че повече от половината войници в лагера я бяха наобиколили. Събрани по трима, по четирима, някои от тях безцелно кръжаха около палатката. Не беше нещо типично за виждане, след като наоколо се водеше война. Те би трябвало да изпълняват задълженията си, но никой не го правеше.

Някакъв млад войник на тринайсет или четиринайсет години излезе напред и хвърли пушката си пред генерала. По бузите му се стичаха сълзи.

— Не искам повече да воювам — заяви той.

Генералът я взе и тикна приклада ѝ в корема на войничето.

— Съвземи се млади човече — изрече. — Изглежда си забравил, че воюваме, за да спасим Конфедерацията.

Ние продължихме пътя си, пресякохме линията от пламтящи лица и стигнахме до входа на палатката, пазен от двама въоръжени постови. Аз отново помислих за околната атракция — невъзможен спектакъл, който всеки би искал да догледа.

Войниците бяха отворили път на генерала и той влезе вътре. Свещеникът беше седнал на стол до леглото. Бе махнал платчето от лицето на войника от Вирджиния и съсредоточено го гледаше.

Генералът накара свещеникът да се отмести, взе кърпата и започна да удря с нея лицето на войника, но неочаквано спря да го прави. Дори един генерал Съливан, беше потресен от това, което виждаше. Той се отдръпна, неспособен повече да погледне войнишкото лице, след това подаде платчето на свещеника.

— Покрийте го, отче, и го дръжте покрито. По този начин забранявам на който и да е от войниците в лагера да го погледнат отново. Ясно ли е? — попита и като побеснял излезе.

Свещеникът беше задължен насила. Той извърна глава към мене и каза:

— Това повече няма да бъде същото, докторе.

— Какво няма да бъде?

— Лагерът. Сега всички, които са тук искат да видят лицето му — кимна той към покритата с платчето глава. — Самите те никога няма да бъдат същите, уверявам ви.

През същата вечер изядох малко варено месо с бисквити и изпих чаша вино. Все още се намирах в офицерската палатка, когато свещеникът влезе вътре и ме намери.

Поздравихме се и той замълча за известно време. Наблюдаваше как се храня или се взираше през отвореното покривало на входа, към лагера, който се приготвяше за вечерта. Към огъня, запален в центъра му и към изморените мъже, заспиващи по земята. Много от тях, успели да се оправят от битката преди два дни, сега отново се връщаха към нея.

— През този следобед прекарах един час с него — каза свещеникът.

— С карантиния мъж?

— Да — поклати глава той. — Знаеш ли, че някои от хората го посетиха по пет или шест пъти?

По начина, по който го каза, почувствах, че той тайно се наслаждаваше от тяхното нарушение на генералската заповед.

— Защо не са били спрени от постовите?

— Те също го посещаваха.

— Но мъжът нищо не говори. Как може да бъде посетен?

— Не говори с езика си, но достатъчно говори с лице.

Той спря да говори, погледна ме и после продължи:

— Искам да ти кажа нещо. Ти си единствения човек в този лагер, който може да ми повярва.

Говореше като безумец, почти започнах да го съжалявам.

— Какво ще ми кажеш?

— Мъжът. Той не представлява това, което си мислим.

— Какво тогава?

— Лицето му — разтърси глава свещеникът. — Това е лицето на Господа.

— Разбирам.

— Зная какво ще си помислите за мен — усмихна се той.

— Видели сте голяма част от страданията, отче. Те са отбелязват на външния вид.

— Това е лице, обладано от Господа, миналата нощ го сънувах. Лицето на мъжа ни показва, че Той не одобрява войната. Ето защо хората са така развълнувани, когато го погледнат — въздъхна свещеника, виждайки, че не може да ме убеди. — Самият вие казахте, че не е бил ранен.

— Така е.

— И всичките му жизнени признаци изглеждат нормални.

— Напълно правилно, отче.

— А сега той е в нещо като шок.

— Да, изглежда това е проблемът.

Свещеникът поклати глава.

— Не — отрече. — Истински проблем е, че той се е съкрушил от страданията, които е видял през войната, от това, което си причиняват една на друга двете страни, от цялата болка. Затова върху лицето му е същата скръб, която изпитват в сърцата си. Лицето на Господа.

— По някое време ще го настаним в истинска полева болница...
— не успях да се доизкажа, защото наоколо се разнесоха изстрели от пушки.

Околностите на лагера се смятаха за добре защитени и никога досега не бяхме чували толкова близка стрелба.

Заедно със свещеника се затичахме навън.

Генерал Съливан стоеше в близост до група млади хора с оръжия. На няколко ярда по-нататък, почти до границата на лагера, лежах телата на трима души, съвсем слабо осветени от светлината на лагерния огън. Един от прострелените на земята мъже стенеше. И тримата повалени носеха нашите сиви униформи.

— Дезертъори — отпрати ми Съливан кръвнишки поглед.

— Но вие сте ги застреляли в гръб — рекох.

— Изглежда не ме чу добре, докторе. Те са дезертъори. Събрали са вещите си и се опитаха да изчезнат.

Един от младите хора, който бе стрелял каза:

— Сигурно е поради лицето на онзи мъж, сър.

— Какво каза? — обърна се Съливан към него.

— Карантираният, сър. Лицето му. Тези хора казваха, че то ги заставило да поискат отново да видят семействата си в Мисури и те решили да го направят.

— По дяволите — изруга. — Причината е, че са страхливци.

Аз тръгнах да се погрижа за падналия човек, който зовеше за помощ.

Някъде посред нощ, дочух нови изстрели. Докато лежах в леглото си се чудех дали се дължат на янките. Но се оказа, че се дължат на нашите собствени дезертъори.

Облякох се и тръгнах към палатката на карантирания мъж. Две млади селски момчета в окаляни сиви униформи се бяха надвесили над него. Изглеждаха като наемни оплаквачи над ковчег. Нищо не казаха, само се взираха в мъжа.

Приведох се като тях под бледата светлина на лампата. Жизнените му органи все още бяха в ред, сърцето му биеше равномерно. Стоях до тях и го гледах. По лицето му нямаше нищо

особено за отбелязване, можеше да бъде което и да е от хилядите лица от двете страни на фронта.

С изключение на скръбта.

По това време се борех със себе си, в съзнанието си дочувах виковете на умрелите, които не бях успял да спася, виждах разрушени семейства, ферми и къщи, породени от напредването на войната, дочувах детски плач за умрели роднини, както плач на родители, които ридаеха над телата на загиналите деца. Всичко това бе отразено в неговото лице и си помислих за казаното от свещеника. Беше лицето на Господа, на Божията скръб и печал, на неговото неодобрение и досада към нас.

Тогава избухна експлозията.

Войниците до мен още не бяха осъзнали, когато аз се втурнах към центъра на лагера.

Няколко младежа стояха до хранилището с амуниции. Някой го беше вдигнал във въздуха. Последниците от експлозиите се забелязваха навсякъде, червени, жълти и сини пламъци осветяваха нощта. Навсякъде тичаха мъже, които се мъчеха да се пъхнат под фургоните, или да се скрият зад скали и дървета.

На фона на тази сцена, изглеждайки безстрашен като главен актьор от представлението на пиесата „Крал Лир“, генерал Съливан крачеше облечен в тежката си униформа.

Той премина между двама войника със застинали лица, застанали пред хранилището за амуниции. Някъде между продължаващите експлозии го чух да вика:

— Вие ли взривихте склада?

Те кимнаха.

Съливан, повече разстроен, отколкото гневен, разтърси глава. Той даде знак на постовите, да арестуват двамата.

Докато войниците преминаваха покрай мене, чух единият от тях да казва:

— След като погледнах лицето му, знаех, че трябва да го направя. Искан да спра войната.

След не повече от един час, пламъците изчезнаха и експлозиите престанаха. Нощта изглеждаше застрашително спокойна. До разсъмване оставаха няколко часа и аз се опитах да поспя.

Сънувах Вирджиния, пролетната зелена Вирджиния и рекичката, в която ловях риба като момче, а слънцето огряваше гърба, ръцете и главата ми. В сънят ми нямаше хирургическа маса, нито краката в ботушите ми бяха накиснати в кръв.

Някой ме разтърсваше, за да се събудя. Беше личният адютант на генерал Съливан.

— Свещеникът е застрелян. Елата бързо, докторе.

Не бях напълно облечен, но успях да напъхам краката си в панталоните. Пред палатката ме очакваха дузина войници — изглеждаха разстроени и опечалени. Излязох навън.

Свещеникът лежеше в своята палатка, расото му беше разтворено. В стомаха му зееше окървавена дупка.

Над леглото му, с пистолет в ръка, стоеше генерал Съливан.

Коленичих и се опитах да прегледам свещеника. Жизнените му функции изчезваха, изпадаше в безсъзнание. Оставаха му няколко минути живот.

— Какво се случи — повдигнах поглед към генерала.

Той даде знак на лейтенанта да излезе.

— Човекът го направи и се изгуби в сивотата на зората.

— Трябваше да го застрелям — заяви генерал Съливан.

— Трябваше да застреляте свещеника? — все още стоях прав.

— Опита се да ме спре.

— За какво?

Тогава за първи път забелязах ножа в ножницата, окачена на генералския колан. От двете ѝ страни се забелязваха следи от кръв. Беше полепнала и по дръжката на ножа, следите ѝ се забелязваха и по ръцете на генерала. Помислих си как войските на янките обезобразяваха лицата на нашите, след смъртта им на бойното поле.

— Започнах войната, за да воювам, докторе — рече той. — Но хората реагираха при лицето на мъжа — той замлъкна за малко и докосна окървавената дръжка на ножа. — Бях загрижен за тях, и трябваше да взема мерки, докато свещеникът не ги беше побъркал. Той започна да ме обижда, опитвайки се да ме спре — погледна той към него. — Нямах друг избор, докторе.

Минути по-късно, свещеникът умря.

Възнамерявах да напусна палатката, когато генерал Съливан положи ръка на рамото ми.

— Зная, че много не те е грижа за мен, докторе — изрече, — но поне искам малко да ме разбереш. Не мога да спечеля войната, докато хората ми дезертират, вдигат амунициите ми във въздуха и започват да мислят за нея от своя гледна точка. Направих, каквото можах и се надявам някой да ме разбере.

Излязох навън. Въздухът миришеше на битка и кафе. Хората около мен бяха заети с приготовления за война. По начина, по който бяха заети преди да докарат мъжа в каруцата.

Върнах се обратно към палатката и помолих постовия да ми позволи да вляза.

— Генералът не разрешава на никой да влиза, докторе.

Отместих момчето и се вмъкнах вътре.

Парчето плат все още покриваше лицето му, но сега беше пропито от кръв. Повдигнах го и го погледнах. Дори за един лекар, впечатлението беше ужасно. Генералът беше изтръгнал очите и отрязал носа му. По бузите му се забелязваха дълбоки бразди, оставени от дълбокото проникване на нож.

Беше мъртъв. Шокът от обезобразяването го бе убил.

Съвсем изтощен, извърнах поглед.

Покривалото на входа на палатката се повдигна и в образувания отвор се появи генерал Съливан.

— Сега ще трябва да го погребем, докторе — каза той.

След няколко минути, умрелият войник беше изнесен навън в ковчег от чамови дъски — отнесоха го до хълма с висока трева, полюшвана от студения вятър. Започна да вали дъжд. Силен дъжд, който дори не дочака да го зарият в пръстта.

Тогава в околността се разнесе грохота на оръдия и викове на умиращи.

Лицето, което ни напомняше какво трябва да направи всеки от нас, вече не съществуваше. Бяха го направили грозно, бяха му отнели неговата скърбяща красота.

Бяха го погребали бързо, без присъствието на духовно лице, понеже свещеникът беше погребан преди него. И когато церемонията приключи, ние се върнахме на бойното поле.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.